

16.25x21.77	32	עמוד 38	העיר - עכבר פולין	01/12/2010	25126428-0
גלרית שלוש גלריה שלו - 16710					

גרוטסקי "קפקא בתל אביב"

צל הגירוש 'דרפור'

We have to check your papers.

ב־1989 החליטה מועצת העיר דרזון להסיר את פסלו של לנין. לאחר שנים בהן שכב במחסן, החליט הרץ לקחת אותו - עם שני פסלים המנציחים דמות אנונימית - לסיוור ברחבי אירופה

הגרמני פולקר מרץ מתפרשת על קומה שלמה בבית החולים הישן. פסליו הקטי נים והגדולים מראים את דמויות הסופר פרנץ קפקא, ההוגים חנה ארנדט וולטר בנימין, ראש הממשלה גולדה מאיר והכוֹ ריאוגרפית פינה באוש, בעירום מלא או חלקי, אך תמיד תוך תחושה גרוטסקית ואכזרית. הפסלים מפוזרים בחדרים המתקלפים, המלוכלכים הנטושים של בית החולים, ונראה כי עולמו הפרוע של מרץ השתלט על המבנה. זהו החלק השלישי של העבודה "קפקא בישראל", שהוצגה במוזיאון הרצליה לפני כשנתיים. בעבודה שואל מרץ מה היה קורה לו קפקא היה מפליג לפלשתינה וחי עד היום בתל אביב. כאמצעות יצירת מטמורפוזות ברמותם של קפקא, הקוף מדרוטפטר מהסיפור "רין וחשבון לאקרמיה", ארנדט ובנימין - מפי־גיש מרץ את הסופר הגדול עם המציאות הישראלית המיליטריסטית והאפוקליפסית משהו. כך למשל, קפקא מוצא את עצמו מעוכב במחסום ארו, בורח מהפצצות ברמאללה ועזה ולבסוף נעצר על ידי הרשויות. בתערוכה נוספת, שהציג בגלריה שלוש בתל אביב, הוא אף מוצא לחרוג בקטלוג של "קירות מחוקים" שואל האוצר רישלט: "אכן קירות מחוקים? או עולם שהולך בדרך הלא נכונה". הוא מציג ביע על ניצול, לאומנות, זעזעות, הומופוביה, אי־רציונליות ודתות אירופה סוגי מנטליסטיות. מנגד הוא טוען כי "אמנות לא מחויבת לשרת קווי מתאר לאומיים אורתניים. יש לה משמעות באופן שבו היא יכולה לעשות את גבולות החברה והארס ליותר נראים, לשאול שאלות על תופעות חברתיות וגם לנסח חזון חדש".

המוקדן כחלל נראים אנשים ממוצאים שונים מלקטים אוכל מהפתים, חלקם הפוכים על צדם. חברי הקולקטיב מספרים כי בשולי העיר מדרדה, מדי בוקר בין השעות 7:30 ל־8:30, רשת סופר־מרקטים גדולה מקיימת שגרה של מיהזור וצדקה: מוצרים שפג תקופם נאספים על ידי אנשים שצובאים על דלתות הסופר־מרקט ו"מרגישים את מצנם כצרכנים לא מוצלחים". המהלך של חברי הקולקטיב היה לזבוע ולסמן את המילה "צדקה" על הפחים, ולסמן כיצד הבובות של הרשתות הגדולות בעצם תומך ואף מיתר לכאורה את הצורך בתמיכה מוסדית באוכלוסיות חלשות (אוצר ג'ורג'י בנגון).

העבודה "לנין במסע" (Lenin on Tour) של האמן הגרמני ורודלף הרץ, מחזירה את הפוקוס ללנין ולייצוגו של המנהיג הקומוניסטי פסל, כמונומנט. בי 1989, סמוך לפגילת חומת ברלין, החליטה מועצת העיר דרוון להסיר את פסלו של לנין. לאחר שנים שבהן שכב במחסן, החליט הרץ לאוורר את הפסל ולקחת אותו - עם שני פסלים בגודל זהה המנציחים דמויות אנונימיות - לסיוור ברחבי אירופה כשהם מונחים לדאוזה על גב משאית. בכל מקום שבו עצר הרץ ביקש מאנשים לחוות את דעתם על הרמות האיקונית. המסע מתועד בקרטס וידאו ומכיל רגעי עים משעשעים שבהם אנשים פוצחים בנאומים חוצבי להבות שלא היו מביישים את לנין עצמו, מדברים אל הפסל, משיאים על נוכחותו המפתיעה, מצלמים אותו. "הראתי את לנין לבני זמני ואת המאה ה־21 ללנין", אומר הרץ בהומור (אוצר מתיאס רישלט).

"מגדלור ללמפרוסה", עבודתו של האמן הגרמני תומאס קליפה היא הצעה ארכיטקטונית תרבותית מרגשת ותמימה. קליפה יצר מבנה רעוע, מרובע, עם צירח גבוה עשוי טלאים טלאים מחומרים שונים כמו לוחות ברזל ותצלומים. את הרענונה שמואר מבפנים יצר קליפה לראשונה באי למפידוסה הסמוך לסיציליה ב־2007, במטרה להאיר את האי עבור המהגרים הפליטים הרבים המנסים למצוא בו מחסה וגם כדי ליצור חלל שבו תוכל להתקיים התכנסות רב תרבותית ומגוונת. קליפה מספר שמאז שנות ה־90 הפך למפרוסה פריקה ואסיה. עד 2009 הגיעו לאי 30 אלף מהגרים בשנה. רבים מתו בדרך המסוכנת, ואלה שכן הגיעו בסופו של דבר עמדו בפני סכנת גירוש. מאז 2009 המצב החריף ספינות נתפסות כמים ונשלחות מיד ללוב על ידי כוחות חמושים של המשטרה האירופית. "ככלי שעובר הזמן אירופה סוגרת את גבולותיה באופן יעיל יותר", אומר קליפה. בישיבה שהתקיימה באמצע יוני השנה, קרא הפרלמנט האירופי לרשויות הלובריות ולאחרות לייסד מערכת לקליטת הפליטים (מתיאס רישלט).

מבט מעבר למסך הברזל לאמנות שנעשתה בצל ועל אף הצנזורה הקומוניסטית. "אחרי החומה", שהוצגה כעשור לאחר נפילת החומה, סקרה את התהליכים שעברו האמנות במדינות אלה לאחר שזכו בחופש ועצמאות.

ההחלטה מאחורי "קירות מחוקים" היתה לעסוק באמנות שנעשתה משחר שנות האלפיים. אחת הסיבות לכחירת השם, טוענים האוצרים, נולדה מההכנה כי "מחיקת הגבולות לא חלה באופן בלתי עדי רק על האזור שלנו. בכל רחבי העולם החומות שהוסרו באופן פיזי החלפו בחומות בלתי נראות, כאלה שהקיום שלהן אף יותר יעיל ונוקב בשל היותן בלתי נתיפסות". מכנה משותף שמצאתי בין העברי דות היותר חריפות ובקורותיה היה השימוש בהומור באירופה ואף בגרוטסקה.

דוגמה טובה היא עבודת הווידאו "דרפור" מ־2009, של יוסי עטיה ואיתמר רוז, צמד יוצרים ישראלים שיוצרים באמצעים הפשוטים ביותר התעדכיות במרחב הציבורי־פוליטי. פעם הם מבקשים מהאנשים ברחוב להגיב לאירוע פוליטי: כזה או אחר, ופעם הם מציגים אותם לאיש עמדה בסצנה ספיציפית. כך בעבודה זו, שהוצגה בבית החולים הישן: בוידאו, איתמר, הלבוש כחילי, מתשאל עוברים ושבים סמוך לחוף הים מה דעתם על סוגיית הפליטים מרפיה ובהמשך אף מוזמן אותם להרמיט סצנה בגבול בין ישראל למצרים. בזה אחר זה אנשים נקטו עמדה ושיחקו את המשחק עם לרמות קיצוניות כשייסי וכמה "פליטים" מנסים לפנות ללבם וברגע מסוים אף מצליחים לחדור פנימה. כמו עבודות רבות של הצמד, גם זו מייצרת הומור בקרב צופיה, אך לאור הרלוונטיות של הסוגיה שהעבודה מעלה, המעמד האזרחי הכעוית תחת האים וצל הגירוש התמידי, די, הומור זה מעולם לא נראה שחור יותר (אוצר מתיאס רישלט).

באתר החללים האחרים מוצגת העבודה צדקה מ־2007 של הקולקטיב הספרדי "דמוקרטיה", המורכבת ממיצג וידאו ומי כמה פחי אשפה מהסוג שנמצא ברחובות המפוזרים בחלל. על גנם כתוב "צדקה" וסוגי ובל שונים נפלטים מהם. בוידאו

שאלת הפליטים מגדלור ללמפרוסה